

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Економічний факультет
Кафедра економіки та управління підприємством

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
напряму підготовки 6.030504 Економіка підприємства

Дніпро
2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гвініашвілі Тетяна Зурабівна, кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та управління підприємством

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за напрямом
підготовки «Економіка підприємства»

25 квітня 2017 року, протокол № 8

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» складена відповідно до варіативної компоненти Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», затвердженої Вченою радою Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол від 30.05.2013 р. №13).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є економічний механізм функціонування підприємств зв'язку, формування та використання їх ресурсного потенціалу з метою оптимізації економічних результатів діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліну «Економіка підприємств зв'язку» віднесено до групи дисциплін професійної та практичної підготовки бакалавра за напрямом підготовки «Економіка підприємства», яка досліджує загальні закономірності формування потенціалу та функціонування сучасних підприємств зв'язку в умовах ринкової економіки, з метою успішного оволодіння якими необхідно використовувати міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами, засвоєння яких необхідно для вивчення цієї дисципліни. Теоретичною та методологічною базою вивчення дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» є гуманітарні та соціально-економічні дисципліни, дисципліни природничо-наукової та загально-професійної підготовки, а також дисципліни професійної та практичної підготовки, у т. ч. «Філософія», «Історія економіки та економічної думки», «Економіка підприємства», «Менеджмент», «Маркетинг», «Мікроекономіка», «Бухгалтерський облік», тощо.

Програма навчальної дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні засади функціонування підприємств зв'язку в ринкових умовах.
2. Ресурсне забезпечення діяльності підприємств зв'язку.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» є формування системи спеціальних знань та практичних навичок у галузі аналізу та планування показників господарсько-виробничої діяльності підприємств зв'язку з урахуванням чинників зовнішнього та внутрішнього середовища його функціонування.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» є:

– формування практичних навичок з формування економічного механізму функціонування підприємств різних типів, формування та використання його ресурсного потенціалу з метою оптимізації економічних результатів діяльності;

- засвоєння теорії та практики діяльності підприємства зв'язку, управління ним у конкурентному середовищі;
- розвиток навичок щодо практичного застосування методологічного апарату навчальної дисципліни;
- формування вмінь ефективного використання ресурсного і виробничо-господарського потенціалу підприємства зв'язку.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- організаційно-економічні особливості функціонування підприємств зв'язку;
- порядок та етапи розробки стратегії діяльності підприємства зв'язку;
- методи розрахунку виробничої програми підприємства зв'язку;
- планування діяльності підприємства зв'язку (обсягів реалізації послуг, матеріально-технічного забезпечення);
- ресурсний потенціал підприємства зв'язку (економічні ресурси, засоби виробництва, засоби праці, трудові ресурси);
- продуктивність та ефективність праці;
- витрати підприємства зв'язку (види та калькулювання собівартості послуг, кошторис витрат за елементами) ;
- доходи підприємства зв'язку та джерела їх формування;
- фінансові результати діяльності підприємства зв'язку;
- конкурентоспроможність та ефективність діяльності підприємства зв'язку.

вміти:

- визначати виробничу потужність підприємства зв'язку, розраховувати норматив виробничих запасів;
- здійснювати оцінку ефективності використання засобів виробництва та предметів праці;
- розраховувати продуктивність праці;
- визначати фонд оплати праці;
- оцінювати потенціал підприємства зв'язку;
- розраховувати показники ефективності використання основних і обігових коштів, фінансові результати;
- розробляти та використовувати бізнес-план підприємства зв'язку.

Вивчення дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» повинно забезпечувати рішення двох взаємопов'язаних проблем: пізнання теоретичних основ економіки підприємств зв'язку та набуття практичних навичок щодо їх ефективного застосування в умовах ринкової економіки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4,0 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Тема 1. Підприємство зв'язку як суб'єкт економічної діяльності.

Особливості функціонування підприємств зв'язку та їх матеріально-технічна база. Вплив сфери зв'язку на економіку країни. Нормативна база функціонування вітчизняних підприємств зв'язку. Сутність і роль підприємницької стратегії в розвитку сфери зв'язку. Перспективи розвитку ринку зв'язку. Поняття, завдання, ознаки, класифікація послуг. Особливості підприємницької діяльності підприємств зв'язку.

Тема 2. Формування та реалізація послуг зв'язку. Виробнича програма підприємств.

Послуги зв'язку, їх специфіка (комплексність). Фактори розвитку послуг зв'язку. Методи планування продажу послуг зв'язку. Виробнича програма підприємства зв'язку та етапи її розробки. Сутність виробничої потужності підприємства, методи її визначення. Експлуатаційна програма підприємств зв'язку. Якість та конкурентоспроможність послуг зв'язку. Місце підприємств зв'язку в обслуговуванні населення. Поняття, природа, особливості послуг зв'язку. Специфіка властивостей послуг зв'язку. Фактори, що впливають на розвиток зв'язку. Поняття та значення виробничої програми підприємства зв'язку. Правила розробки, методи розрахунку виробничої програми. Особливості формування виробничої програми підприємства в умовах ринку. Сутність виробничої потужності підприємства, методи її визначення. Необхідність та особливості використання фінансових показників при визначенні виробничої потужності підприємства.

Тема 3. Діяльність підприємства зв'язку в ринковому середовищі.

Ринкове середовище функціонування підприємства зв'язку. Зміна завдань управління підприємством зв'язку. Характеристика послуг підприємства зв'язку. Фактори, що впливають на результати діяльності підприємства зв'язку. Конкурентоспроможність продукції підприємства зв'язку та її визначення. Трансформаційні процеси в економіці України. Підвищення мобільності зовнішніх чинників і посилення їх впливу на внутрішнє середовище підприємства. Зміст завдань управління підприємствами зв'язку в ринкових умовах. Конкурентні переваги як головний чинник успішної діяльності підприємства.

Тема 4. Ціноутворення та цінова політика підприємств зв'язку.

Цінова політика підприємства. Основні принципи формування цінової політики підприємств зв'язку. Сутність і роль цінової політики в сучасній економіці. Ціноутворення на різних типах ринків. Ціноутворення за різних

видів цінової політики. Ціноутворення на різних етапах життєвого циклу послуги. Специфіка формування цін на послуги підприємств зв'язку. Цінові знижки та надбавки.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ

Тема 5. Трудові ресурси та оплата праці на підприємстві. Класифікація персоналу підприємства зв'язку. Нормування праці. Аналіз використання трудових ресурсів підприємства зв'язку. Кадрова служба, планування та підбір персоналу. Оплата праці: суть, функції, державна політика. Мотивація трудової діяльності працівників. Форми та системи оплати праці. Розрахунок чисельності персоналу. Продуктивність праці на підприємстві зв'язку та управління продуктивністю праці персоналу. Вимоги до персоналу. Державне й договірне регулювання оплати праці. Склад, структура, класифікація персоналу підприємства зв'язку. Види та характеристика чисельності працівників, порядок їх розрахунку. Показники обороту кадрів та ефективність їх використання. Продуктивність праці та трудомісткість, поняття та значення, порядок визначення. Вплив продуктивності та ефективності праці на діяльність підприємства зв'язку. Шляхи підвищення продуктивності праці.

Тема 6. Поточні витрати та собівартість послуги зв'язку.

Сутність і структура витрат на формування та реалізацію послуги зв'язку. Калькуляція собівартості і цін на послуги зв'язку. Облік витрат за статтями калькуляції. Управління собівартістю послуг на підприємствах зв'язку. Методи обліку витрат на виробництво послуги зв'язку. Сутність та види витрат підприємства. Вплив витрат підприємства при визначення цін на продукцію та послуги підприємств зв'язку. Сутність та особливості визначення собівартості послуг. Поняття калькулювання собівартості послуг. Кошторис витрат.

Тема 7. Основні засоби, оборотні та нематеріальні активи підприємства зв'язку.

Суть, класифікація та структура основних засобів. Оцінка необоротних активів підприємств зв'язку. Аналіз, планування, відтворення основних засобів. Показники використання основних засобів. Поняття, структура основних засобів. Ефективність використання основних засобів. Склад, суть, класифікація оборотних фондів. Кругообіг оборотних фондів. Показники використання оборотних засобів. Поняття, види та класифікація нематеріальних активів. Нормування обігових коштів. Оцінка нематеріальних активів підприємств. Суть та класифікацію оборотних фондів. Ефективність використання нематеріальних активів, оборотних засобів.

Тема 8. Система формування та розподілу доходів та прибутків підприємства зв'язку.

Сутність і роль доходу підприємства зв'язку. Складові та види доходу підприємства зв'язку. Економічний механізм формування і розподілу доходу.

Сутність, види, джерела отримання та розподіл прибутку підприємства. Види прибутку. Стратегія формування доходу підприємств. Політика оптимізації доходу підприємств зв'язку.

Тема 9. Інвестиції та інновації в сфері зв'язку.

Інвестиційні процеси в сфері зв'язку. Види інвестицій. Джерела інвестиційних ресурсів. Напрямки залучення інвестиційних ресурсів.

Інновації підприємств зв'язку. Особливості формування попиту на інноваційної на підприємствах зв'язку.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства зв'язку. Вплив інтеграційних та глобалізаційних процесів на функціонування підприємств зв'язку.

Напрямки інноваційної діяльності підприємств зв'язку.

Тема 10. Сучасний стан та перспективи розвитку вітчизняних підприємств зв'язку.

Особливості формування конкурентних переваг у сфері зв'язку. Рівень конкуренції на ринку послуг зв'язку. Сильні та слабкі сторони вітчизняних підприємств зв'язку.

Світові та вітчизняні тенденції розвитку підприємств зв'язку. Показники розвитку сфери зв'язку та їх динаміка.

Основні проблеми розвитку вітчизняних підприємств зв'язку.

Пріоритетні напрями розвитку вітчизняних підприємств сфери зв'язку.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

3.1. Базова література:

1. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навч. посіб. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

2. Гранатуров В. М. Конкурентоспроможність телекомунікаційних компаній: проблеми теорії та практики управління: монографія / В. М. Гранатуров, І. А. Кораблінова / за наук. ред. проф. В. М. Гранатурова. – К.: Кафедра, 2012. – 320 с.

3. Економіка поштового зв'язку: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів; за заг. ред. В. М. Орлова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Одеса: ОНАЗ, 2012. – 544 с.

4. Інформаційні системи в менеджменті: системний підхід: навч. посіб. / І. І. Новаківський, І. І. Грибик, Т. Ф. Федак. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 260 с.

5. Корпоративне управління в Україні: процеси формування та

розвитку: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Н.А. Хрущ. – К.: Кафедра, 2012. – 300 с.

6. Кузьмін О.Є. Менеджмент: навч. посіб. / Кузьмін О.Є., Мельник О.Г., Ноджак А.С. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 152 с.

7. Лясников Н.В., Дудин М.Н. Стратегический менеджмент. - М.: Кнорус, 2014. - 256 с.

8. Мізюк Б.М. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник Л.: Магнолія, 2013. – 121 с.

9. Молчанова О.П. Стратегический менеджмент некоммерческих организаций. учебник для бакалавриата и магистратуры / О.П. Молчанова. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 261 с.

3.2. Додаткова література:

1. Гапанович Я. Державний нагляд як адміністративно -правовий механізм регуляторної політики держави в сфері телекомунікацій , послуг поштового зв'язку, користування радіочастотним ресурсом України / Гапанович Я. // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць ОРІДУ / голов. ред. М. М. Їжа. – Вип. 1. – № 45. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2011. – С. 51-54.

2. Гапанович Я. Формування державної регуляторної політики в сфері інформатизації в умовах модернізації суспільства в Україні / Гапанович Я. // Теоретичні та прикладні питання державотворення: зб. наук. праць. – Вип. 10. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2012. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/tppd/2012_10/zmist/R_2/03%20Gapanovych.pdf.

3. Голубков Е.П. Стратегический менеджмент: Учебник и практикум для академического бакалавриата / Е.П. Голубков. - Люберцы: Юрайт, 2015. - 290 с.

4. Зуб А. Т. Стратегический менеджмент: Учебник и практикум. 4-е изд., пер. и доп. / А. Т. Зуб. - Люберцы: Юрайт, 2015. - 375 с.

5. Котлер Ф. Стратегический менеджмент по Котлеру: Лучшие приемы и методы. 3-е изд. / Ф. Котлер. - М.: Альпина Паблишер, 2016. - 132 с.

6. Литвак Б.Г. Стратегический менеджмент: Учебник / Б.Г. Литвак. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 507 с.

7. Малюк В. И. Стратегический менеджмент. организация стратегического развития. учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / В.И. Малюк. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 361 с.

8. Новицька С. С. Теоретичні аспекти формування організаційно - економічного механізму інноваційного розвитку підприємств / Новицька С.С. Петрашевська А.Д., Яцкевич І.В. // Наукові праці ОНАЗ ім . О.С. Попова : зб. наук. праць / гол. ред. проф. П.П. Воробієнко. – Одеса: ОНАЗ, 2010. – №2. – С. 117-122.

9. Орлов В.М. Державні регулятори інвестиційно-іноваційної політики у сфері зв'язку та інформатизації України / В.М. Орлов, Я.В. Гапанович,

О.В. Орлова // Моніторинг стану інноваційного розвитку суб'єктів господарювання та визначення пріоритетів інвестиційно-інноваційної політики в умовах обмежених фінансових ресурсів: колективна монографія / відп. ред. Л.Г. Лінч. – Луцьк : ПФ «Смарагд», 2012. – С. 211 – 299.

10. Саух І. В. Передумови виникнення та особливості стратегічного менеджменту вітчизняних підприємств [Текст] / І.В. Саух // Вісник ЖДТУ / Серія: Економічні науки. – 2014. – 3 (69). – С. 179–186.

11. Тищенко О.М. Стратегічне управління. Навчальний посібник. / Тищенко О. М., Могилко В. О., Онегіна В. М., Догадіна В. Ю., Яценко О. А., Голозубов В. О. – Х.: «Друкарня Мадрид», 2013. – 232 с.

12. Фомичев А.Н. Стратегический менеджмент: Учебник для вузов / А.Н. Фомичев. - М.: ИТК Дашков и К, 2016. - 468 с.

13. Шапошников К.С. Еволюція інституціональної теорії в контексті трансформації сучасних економічних систем: монографія / Ю.В. Богоявленська, К.С. Шапошников. – Житомир: Вид-во ЖДТУ, 2010. – 550 с.

14. Яцкевич І.В. Малі форми підприємства в телекомунікаційній сфері України: розвиток та трансформація: монографія / Яцкевич І.В., Орлова О.В., Редькін Д.О. – Одеса: ВМВ, 2011. – 248 с

15. Яцкевич І.В. Організаційно-економічні форми взаємодії малого і великого підприємства в телекомунікаційній сфері: монографія / Яцкевич І.В. – Одеса: ВМВ, 2010. – 216 с.

3.3. Методичні рекомендації:

1. Гвініашвілі Т. З. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» – додається в НМКД.

2. Гвініашвілі Т. З. Методичні матеріали до практичних занять з дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» – додається в НМКД.

Студентам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

3.4. Інформаційні ресурси:

1. Нормативна база (будь-які правові пошукові системи, включно системи, що розташовані на офіційних сайтах в мережі Інтернет відповідних органів).

2. Джерела (див. перелік навчальної та довідкової літератури, а також різні професійні періодичні видання вітчизняного та закордонного походження).

3. Мережа Інтернет:

4. <http://www.business.ua> – журнал "Бизнес"

5. <http://www.expert.ua> – журнал " Эксперт–Украина"

6. <http://www.dsnews.com.ua> – газета "Деловая Столица"

7. <http://www.kommersant.ua> – газета " Коммерсант–Украина"

8. <http://www.companion.ua> – журнал "Компаньон"

9. <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua> – "Маркетинг і менеджмент інновацій"

10. <http://www.investgazeta.net> – "Украинская инвестиционная газета"

11. <http://psm7.com> - сайт огляду і аналітики ринків.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумкова атестація з навчальної дисципліни «Економіка підприємств зв'язку» передбачена у формі заліку.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Діагностика знань студентів здійснюється за допомогою:

- усних опитувань на практичних заняттях;
- письмових контрольних робіт;
- письмових тестових завдань;
- виконання реферативних завдань.

Критерії успішності

Оцінки «зараховано» (А) заслуговує студент (студентка), який (яка) виявив (виявила) всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений (ознайомлена) з основною і додатковою літературою. Зазвичай, оцінка «відмінно» ставиться студентам, які засвоїли основні поняття та принципи сучасної економічної теорії, вільно оперують економічними категоріями та інтерпретують графічні економічні моделі, усвідомлюють зв'язки між основними економічними явищами та процесами, творчо та коректно використовують їх при розв'язанні задач.

Оцінки «зараховано» (В, С) заслуговує студент (студентка), який (яка) виявив (виявила) повне знання навчального матеріалу, успішно виконав (виконала) передбачені програмою завдання, засвоїв (засвоїла) рекомендовану основну літературу. Як правило, оцінка «добре» виставляється студентам, які засвідчили системні знання понять та принципів економічної теорії і здатні до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Одночасно вони допустили певні неточності, пропуски, помилки, які зумовили некоректність окремих результатів та висновків.

Оцінки «зараховано» (D, E) заслуговує студент, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, частково впорався з виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлений із частиною рекомендованої основної літератури. Зазвичай, оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили суттєві помилки в усних відповідях та при виконанні завдань контрольних робіт, мали серйозні труднощі у спробах усунути ці помилки самостійно.

Оцінка «незараховано» (FX) виставляється студентові, який виявив

значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив грубі помилки у виконанні передбачених програмою завдань, незнайомий з основною літературою. Як правило, «незадовільна» оцінка виставляється студентам, у яких відсутні знання базових положень сучасної економічної теорії або їх недостатньо для продовження навчання чи початку професійної діяльності.